

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov predkladá Štatistický úrad Slovenskej republiky (ďalej len „štatistický úrad“) na základe úlohy č. 10 Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na mesiace september až december 2020.

Obsahom predkladaného návrhu zákona sú zmeny v nasledovných oblastiach:

- komplexná definícia základných princípov štátnej štatistiky, so zahrnutím princípu kvality štátnej štatistiky a ustanovení explicitnej povinnosti ich dodržiavať,
- úprava osobnej pôsobnosti zákona, pokiaľ ide o vymedzenie subjektov, ktoré vykonávajú štátnu štatistiku,
- úprava úloh štatistického úradu, s ustanovením nových úloh v oblastiach koordinácie, monitoringu dodržiavania princípov štátnej štatistiky a pravidelné hodnotenie kvality štatistík a vypracúvanie súhrnnej hodnotiacej správy,
- zmeny súvisiace s výstupmi projektu Reformy zberu a spracovania údajov štatistických údajov vo verejnej správe, napríklad
 - o zriadenie jednotného informačného systému štátnej štatistiky, prostredníctvom rozvoja a dobudovania existujúceho Štatistického informačného systému (isvs_411) v zmysle schválenej štúdie uskutočniteľnosti (Kód METAIS su_309),
 - o posilnenie koordinačnej úlohy štatistického úradu,
 - o ustanovenie minimálnych personálnych a organizačných opatrení prijímaných v podmienkach orgánu vykonávajúceho štátnu štatistiku,
- úprava dôverných štatistických údajov v zhode s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 223/2009 z 11. marca 2009 o európskej štatistike a o zrušení nariadenia (ES, Euratom) č. 1101/2008 o prenose dôverných štatistických údajov Štatistickému úradu Európskych spoločenstiev, nariadenia Rady (ES) č. 322/97 o štatistike Spoločenstva a rozhodnutia Rady 89/382/EHS, Euratom o založení Výboru pre štatistické programy Európskych spoločenstiev (Ú. v. EÚ L 87, 31. 3. 2009) v platnom znení,
- úpravy na základe podnetov z praxe a iných podnetov, napríklad
 - o prehodnotenie, spresnenie a doplnenie definícií základných pojmov,
 - o nová komplexná úprava prístupu k administratívnym zdrojom údajov,
 - o bezplatné sprístupnenie údajov registra organizácií,
 - o úpravy v oblasti poskytovania štatistických údajov.
- ďalšie legislatívno-technické úpravy vychádzajúce zo zmien relevantných právnych predpisov, vrátane predpisov na úrovni Európskej únie (ďalej len „EÚ“).

Štatistický úrad spolu s ústrednými orgánmi štátnej správy a štátnymi organizáciami, ktoré vykonávajú Európsky štatistický program alebo program štátnych štatistických zisťovaní tvorí Národný štatistický systém Slovenskej republiky (ďalej len „NŠS“).

Štatistický úrad zodpovedá za koordináciu NŠS, ktorá zahŕňa zostavovanie programu štátnych štatistických zisťovaní, určovanie spôsobu získavania štatistických údajov, sledovanie plnenia programu štátnych štatistických zisťovaní, riadenie, usmerňovanie a dohľad nad zberom a spracovaním štatistických údajov na vnútroštátnej úrovni, aby sa vykonával hospodárne a bez duplicity, zverejňovanie a poskytovanie štatistických údajov.

Nariadenie (ES) č. 223/2009 v platnom znení zdôrazňuje význam vnútroštátnych štatistických úradov a určuje ich za zodpovedné za koordináciu všetkých činností súvisiacich s európskymi štatistikami a produkciu európskych štatistík ďalšími organizáciami v rámci členského štátu.

Ťažiskovým dôvodom predloženia návrhu zákona je realizácia projektu „Reforma zberu a spracovania štatistických údajov vo verejnej správe“, ktorý reaguje na požiadavky Eurostatu na vytvorenie národnej metodiky, jej následnú šandardizáciu k povinným osobám národného štatistického systému, ktorá umožní šandardizovať proces zberu a spracovania štatistických údajov a šírenia štatistických výstupov naprieč všetkými povinnými osobami ako aj ochranu a bezpečnosť zbieraných a spracúvaných údajov.

Projekt reformy ďalej podporuje a zabezpečuje posilnenie administratívno-právneho postavenia štatistického úradu v rámci NŠS, nastaviť a implementovať optimálny procesný model jeho fungovania a tým realizáciu koordinačnej role štatistického úradu.

Strategickými cieľmi projektu reformy sa stali:

- prehodnotený NŠS (tvorcovia oficiálnej štatistiky spĺňajúci kvalitatívne kritéria),
- šandardizácia procesov,
- metadáta a manažment produktov (metadata and product driven NŠS, katalóg produktov),
- posilnenie koordinačnej roly štatistického úradu (podporenej legislatívou; v oblasti metodiky kvality, kontroly a diseminácie údajov),
- štatistický úrad ako správca údajov (data custodian) (napr. formou DataHubu alebo Data Warehouse).

Prostriedkami na realizáciu týchto cieľov budú:

- dodržiavanie Kódexu postupov pre európsku štatistiku členmi NŠS,
- vzdelávacie a konzultačné aktivity,
- šandardizácia hodnototvorných procesov členmi NŠS,
- šandardizácia používaných štatistických nástrojov v rámci NŠS,
- koordinačná jednotka zriadená v štatistickom úrade,
- koordinácia a monitorovanie kvality štatistických výstupov u členov NŠS,
- spoločná verejná databáza údajov (vrátane katalógu produktov a datasetov vo forme otvorených strojovo spracovateľných údajov),

- povinné použitie modulov informačného systému spravovaného štatistickým úradom vo variante, ktorý ustanoví vykonávací predpis,
- v prípade nevyhnutnosti prevzatie niektorých zodpovedností za niektoré štatistiky v rámci Slovenskej republiky.

Jedným z cieľov nariadenia (ES) č. 223/2009 v platnom znení je podporiť dôveryhodnosť oficiálnej štatistiky. Preto sa odporúča aj rozšírenie (t. j. posilnenie) koordinačnej roly národného štatistického úradu na tvorcov „národných“ štatistík.

Vízia EŠS 2020 je spoločnou strategickou odpoveďou Európskeho štatistického systému (ďalej len „EŠS“) tvoreného štatistickým orgánom EÚ (ďalej len Eurostat“), národnými štatistickými úradmi a inými vnútroštátnymi orgánmi zodpovednými v každom členskom štáte EÚ za tvorbu, rozvoj a šírenie európskej štatistiky a štatistickými úradmi krajín EFTA na výzvy, ktorým čelí oficiálna štatistika. Vízia bola prijatá výborom EŠS v máji 2014. Následne bol v roku 2017 predložený dokument „EŠS priority za horizontom 2020“, s cieľom stanoviť smerovanie EŠS za uvedenou hranicou.

Strategickými prioritami EŠS podľa uvedených dokumentov sú:

- Spokojní zákazníci
 - poskytovať kvalitné produkty a služby zohľadňujúce meniace sa potreby používateľov, záťaž poskytovateľov a dostupné zdroje
 - pokrývať nastupujúce trendy v spoločnosti (migrácia, nerovnosť, starnúca populácia, globalizácia atď.)
 - reagovať adekvátne na zmeny (životné prostredie, zmeny globálnej klímy, energetické problémy, cirkulárna ekonomika, digitálne trhy a nové ekonomické modely atď.)
 - lepšia komunikácia o európskych štatistikách (prispôsobenie rôznym skupinám používateľov, zvlášť mladým a pomáhať im rozumieť hodnote štatistík, posun od dát a informácií k znalostiam atď.)
 - vyššia agilita a responzivnosť k potrebám používateľom (poznávanie zákazníka a osveta)
- Primerané spôsobilosti
 - profesionálne znalosti a kompetencie zamestnancov
 - adekvátne zdroje
 - využitie príležitostí prameniach z dátovej revolúcie
 - nové metódy produkcie výstupov (agile, experimentálna štatistika, kontinuálne inovácie, podpora výmeny mikrodát medzi členmi ESS)
 - záväzok ku kvalite a ochrane dát
- Efektívne partnerstvá
 - vytváranie relevantných partnerstiev (súkromný sektor, veda a výskum, vzdelávacie inštitúcie, ale i médiá a Európsky systém centrálnych bánk).

Štatistický úrad pri predložení tohto reformného návrhu zákona zdôrazňuje význam plnenia spravodajskej povinnosti zo strany právnických osôb a fyzických osôb je vo vytváraní dosiaľ nenahraditeľných dátových vstupov, akými sú pre hodnotenie ekonomických dopadov verejných politík a pre praktickú vykonateľnosť právnych predpisov cielene vytvorené štatistické produkty. Ako príklady možno uviesť:

1. určenie výšky minimálnej mzdy a mzdy ústavných činiteľov

Ak sa nedosiahne dohoda zástupcov zamestnávateľov a zástupcov zamestnancov podľa § 7 zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov suma mesačnej minimálnej mzdy na nasledujúci kalendárny rok je 57 % priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej štatistickým úradom za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, na ktorý sa určuje suma mesačnej minimálnej mzdy;

Podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov platové pomery poslancov Národnej rady Slovenskej republiky sa odvíjajú od násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok, ktorú zverejňuje štatistický úrad.

V obidvoch prípadoch štatistický úrad indikátor počíta z výstupov podnikovej štatistiky na báze zozbieraných údajov štvrťročným podnikovým výkazníctvom.

2. stanovenie sumy životného minima:

Štatistiku spotrebiteľských cien a štatistiku rodinných účtov, ktorá je potrebná pre stanovenie životného minima nízkopríjmových domácností.

3. podpora cestovného ruchu:

Údaje zo štatistiky cestovného ruchu sú podkladom pre smerovanie politík cestovného ruchu vr. regionálneho rozvoja, pre marketingové plánovanie a monitoring cestovného ruchu na národnej úrovni.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, inými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, a je v súlade s právom Európskej únie.

Doložka vybraných vplyvov k návrhu zákona predpokladá negatívny rozpočtovo krytý vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívny vplyv na informatizáciu spoločnosti a pozitívny aj negatívny vplyv na podnikateľské prostredie vrátane pozitívneho aj negatívneho vplyvu na malé a stredné podniky; nepredpokladá sociálne vplyvy, vplyvy na životné prostredie, vplyvy na služby verejnej správy pre občana a ani vplyvy na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.